

Danske bidrag
til økonomiens
revolutioner

Finn Olesen

Danske bidrag
til økonomiens
revolutioner

Syddansk Universitetsforlag 2014

*University of Southern Denmark Studies in
History and Social Sciences vol. 478*

© Finn Olesen og Syddansk Universitetsforlag 2014
Sats og omslag: Donald Jensen, Unisats ApS
Tryk: Grafisk Produktion Odense
ISBN 978-87-7674-789-3

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse
af denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge
overenskomst med Copy-Dan

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

www.universitypress.dk

Indhold

Forord	7
Økonomi som samfundsvidenskabelig fagdisciplin	
Kapitel 1 Om teorihistoriens anvendelighed	13
Den første revolution i økonomisk teori	
Kapitel 2 Marginalismen – en dansk spire, der ikke slog rod	49
Den keynesianske revolution	
Del I: De tre store danske bidragydere	
Kapitel 3 Jens Warming: Den miskrediterede økonom	75
Kapitel 4 Jørgen Pedersen: Den første keynesianer?	123
Kapitel 5 Jørgen Henrik Gelting: Den helstøbte keynesianer	159
Den keynesianske revolution	
Del II: Nogle mere marginale bidrag	
Kapitel 6 Ivar Jantzen: Ingeniøren, som også beskæftigede sig med økonomi	183

Kapitel 7	
Isi Grünbaum: Den politiske økonom	195
Kapitel 8	
Rudolf Christiani: Entreprenør og rigsdagsmand med interesse for økonomi	207
Kapitel 9	
Kjeld Philip: Økonomen, der også blev politiker	215
Kapitel 10	
Tilfældighed eller fælles præ-keynesianske kendetegn?	229
Epilog	
Kapitel 11	
Om det at beskæftige sig med økonomi	239
Litteratur	249

Forord

I et stadig mere ensrettet akademisk miljø, hvor den herskende økonomiske tankegang fremstår stadig stærkere med sit tiltagende præg af en uniform formalisme, synes en mere metodologisk pluralistisk approach at have særdeles vanskelige vilkår. Men vejen til videnskabelig erkendelse inden for økonomi er ingen simpel vej at betrede. Måske skulle vi ønske, at økonomi i sin karakter var mere naturvidenskabelig, end den rent faktisk er som en klassisk samfundsvidenskabelig fagdisciplin. Men vi bør erkende, at dette ikke er tilfældet. Og med udgangspunkt i den dybe internationale økonomiske krise, som for alvor tog fart i 2008 og fremefter, har flere økonomer dog også forsøgt at gøre dette synspunkt gældende i debatten ved at rejse spørgsmålet: Hvorfor så den økonomiske mainstream ikke krisen komme? Rigtigt er det selvfølgelig, som mange vil hævde, at økonomi også handler om at veje og måle. Økonomi beskæftiger sig på mange felter med vigtige og væsentlige kvantitative aspekter. Og i denne sammenhæng skal vi naturligvis forsøge at løse den givne opgave så godt, som det overhovedet er muligt; teoretisk, empirisk såvel som teknisk. Men økonomi er som fagdisciplin betragtet i bund og grund en *kvalitativ* videnskab, er der alligevel nogle, som vil hævde. Økonomi handler derfor også om at forholde sig til mere begrebs- og erkendelsesmæssige problemstillinger. Også selvom et virke inden for dette område måske ikke af alle bedømmes til at være en lige så progressiv forskningsaktivitet som det at arbejde med mere matematisk formelle aspekter af økonomisk teori for nu at bruge en lakatosiansk term.

I efterhånden flere år har det at beskæftige sig med den økonomiske teoris historie af nogle været anset for at være en faglig degenererende aktivitet. Måske som en konsekvens heraf bliver fagområdet derfor også stadig mere usynligt inden for de økonomiske uddannelser. Paradoksalt nok er feltet imidlertid i vækst, hvis der internationalt måles på antallet af tidsskrifter, konferencer og seminarer m.m. inden for området. Måske er det mainstream paradigmets tiltagende karakter af spændetrøje, som har betinget dette forhold. Måske ikke. Under alle omstændigheder er det den nærværende fremstillings opfattelse, at økonomisk teori – også i dens moderne varianter – ikke kan forstås korrekt, hvis ikke man forsøger at sætte de forskellige

teorier i det rette historiske perspektiv. Enhver teori er formuleret i en given historisk kontekst, i et givet akademisk miljø og ofte også omkring et givet aktuelt økonomisk problem. Og ethvert samfund har til enhver tid haft sine problemer, som den økonomiske teori har måttet forholde sig til. Måske er videnskabelig erkendelse inden for vores fag ikke i samme grad kumulativ som inden for naturvidenskaberne, men derfor bygger alle økonomiske teorier alligevel i en eller anden forstand på de fortidige generationers anstrengelser, det være sig i en positiv eller i en negativ henseende, alt efter om man forfinede en given teori eller snarere valgte at forkaste og tage afstand fra denne.

Også danske økonomistuderende har behov for at kende til deres pionerer. Som det er tilfældet med de fleste teoriretninger og skoler gennem tiderne, er disse ikke blot nogle få personers fortjenester. Også selvom man traditionelt fremhæver blot nogle få personer og deres bidrag som de banebrydende. Som regel har flere økonomer samtidig, men ofte helt uafhængigt af hinanden, forholdt sig til de samme problemstillinger. Og ofte har disse overvejelser ført frem til analoge teoretiske bidrag. Nogle mere helstøbte, andre mere fragmentariske i deres teoretiske indhold og udsagnskraft. Også danske økonomer har således gennem tiderne bidraget til den økonomiske teoris udvikling. Set i et historisk perspektiv skinner dog ikke alles stjerner lige klart og lysende. Nogle gik hurtigere i glemmebogen end andre. Og nogle blev slet ikke anerkendt for deres indsats i deres samtid. For de heldigste af disse kom anerkendelsen først langt senere. Og ofte var den internationale respekt den største. På hjemmefronten var anerkendelsen ofte både senere og mere lunken i sin begejstring.

I et forsøg på at belyse danske økonomers bidrag teoriehistorisk må der naturligvis ske en selektion. I nærværende fremstilling er det intentionen at belyse udvalgte bidrag til to kendte revolutioner i økonomisk teori: den marginalistiske og den keynesianske. Og da enhver teoriehistorisk betinget belysning altid indeholder nogle elementer af fortolkning – vi kan som moderne økonomer naturligvis ikke afkoble os den viden, som vi nu har om økonomiske teoriers udvikling gennem tiderne, og dermed også om den udvikling, som fandt sted, efter de her behandlede bidrag så dagens lys – er det nærværende studie lagt an som et tekstnært studie. Om end en sådan approach kan forekomme noget deskriptiv, giver det dog på afgørende vis læseren mulighed for selv at hermeneutisere over indholdet af den givne belysning i de enkelte kapitler. Der vil dog for nogle af de behandlede bidrags vedkommende blive forsøgt givet en vurdering af, i lyset af hvilket videnskabsideal disse blev frembragt.

Mens det mikroøkonomisk marginalistiske bidrag behandles i kapitel 2, følger en belysning af flere bidrag, til hvad der senere skulle blive benævnt for den makroøkonomiske keynesianske teoridannelse i kapitlerne 3-10. Hvor den marginalistiske danske spire aldrig for alvor slog rod, skulle de keynesianske aspekter vise sig at være af en mere blivende karakter, om end anerkendelsen heraf for de flestes vedkommende var noget mangelfuldt til stede i deres egen samtid. Betinget af disse forhold er hovedvægten i nærværende fremstilling da også lagt på en belysning af netop disse bidrag. Endelig gives der i det afsluttende kapitel et måske noget provokerende, men alligevel forhåbentlig opbyggeligt syn på det at beskæftige sig med økonomi i en teoriehistorisk kontekstuel forståelsesramme. Her er hovedbudskabet, at metodologiske spørgsmål er af væsentlig betydning for forståelsen af økonomiske teorier og deres udvikling gennem tiderne. Eller med andre ord: Ontologiske refleksioner er kommet for at blive. Først skal teoriehistoriens potentielle anvendelighed dog tages op til debat. Det centrale spørgsmål er her: Hvad, om noget, har et teoriehistorisk studie som det nærværende af positivt at bidrage med? Dette er til dels temaet for kapitel 1, der derudover forsøger at belyse nogle relevante metodologiske spørgsmål med hensyn til valg af videnskabeligt ideal, som er af betydning, når man arbejder inden for økonomi som sit faglige genstandsfelt.

Tilbage er bare at ønske god læselyst.

Finn Olesen
Stubbæk, Aabenraa
Januar 2014